

De Europese uitdaging

De lidstaten van de Europese Gemeenschap nemen momenteel nog meer dan een derde van de totale wereld-export voor hun rekening. De EG is daarmee verreweg het belangrijkste handelsblok ter wereld. Ondanks de enorme stijging van de export van de olieproducerende landen sinds 1973 is het aandeel van de EG in de totale wereldhandel in het afgelopen decennium slechts in geringe mate gedaald. Wat het komende decennium in dit opzicht zal brengen is onzeker, maar velen betwijfelen of de EG haar sterke positie in het wereldhandelspatroon zal kunnen handhaven. Als redenen daarvoor worden aangegeven het gebrek aan grondstoffen in de EG, de verlegging van investeringsstromen door multinationals naar lage-lonenlanden, de opkomst van z.g. „newly industrialising countries” en het gevaar dat de EG in technologisch opzicht achterop raakt bij de Verenigde Staten en Japan; met name voor dit laatste werd onlangs door EG-commissaris Davignon nog eens met grote nadruk gewaarschuwd.

Het meest acute probleem van de Europese Commissie en de nationale regeringen op het vlak van de internationale handel vormt op dit moment echter wel de opmars van Japan. Terwijl in de Europese Gemeenschap de werkloosheid in de richting van de tien miljoen begint te lopen en het ene bedrijf na het andere de poorten moet sluiten, vertoont de handelsbalans met Japan steeds grotere tekorten. Tegenover elke gulden import uit Japan staan nog geen vier dubbeltjes export van de EG naar dat land. Met name auto's en kleuren-tv's overstromen de markt. Terwijl de verkopen in die sectoren stagneren weten de Japanners de Europese producenten op hun eigen thuismarkten terug te dringen, met alle gevolgen van dien voor productie en werkgelegenheid. De weerstanden tegen de „Japanse stoomwals” beginnen dan ook steeds hoger op te lopen.

Al enkele jaren vindt intensief overleg plaats tussen de EG en Japan over een vermindering van de Japanse export. Ook zou de toegankelijkheid van de Japanse markt voor Europese producten moeten worden vergroot. Tot dusver heeft dat overleg echter nauwelijks resultaten opgeleverd. Aan het geduld van een aantal Europese landen is dan ook een einde gekomen. In strijd met alle beginselen van de vrije handel die aan de basis van de Europese Gemeenschap liggen, hebben verschillende lidstaten naar het protectionistische wapen gegrepen. In Italië worden slechts een paar duizend personenauto's per jaar toegelaten. Frankrijk staat Japan op de markt voor personenauto's een marktaandeel van niet meer dan 3% toe. Groot-Brittannië is met Japan een „vrijwillige” beperking van zijn marktaandeel tot ten hoogste 12% overeengekomen. Ook in België is onlangs de minister van Economische Zaken Claes door de knieën gegaan voor het dreigement van Renault om investeringsplannen in België te annuleren, als de Japanse auto-invoer niet zou worden beperkt. In Nederland wordt de import niet rechtstreeks gelimiteerd, maar is sinds kort het verkrijgen van invoervergunningen aanzienlijk bemoeilijkt, waardoor via een omweg toch de invoer van Japanse auto's aan banden wordt gelegd.

Dit protectionistische antwoord van de EG-lidstaten is op het eerste gezicht betrekkelijk risicovrij. Japan kan zich immers niet permitteren door het treffen van tegemaatregelen het handelsconflict hoger op te laten lopen. Het zou daarvan zelf het meest de dupe zijn. De Japanners proberen dan ook de zaak te sussen door het afgeven van bereidwillige verklaringen tot zelfbeperking. Daarnaast hebben zij, nu deze tactiek steeds minder toereikend blijkt, plannen bekendgemaakt voor het oprichten van

Japanse vestigingen op de belangrijkste exportmarkten en van joint-ventures met Europese en Amerikaanse autofabrikanten.

Toch houden de protectionistische praktijken binnen de Europese Gemeenschap wel degelijk gevaren in. Het blijkt dat de EG-lidstaten er niet in slagen op de gemeenschappelijke uitdaging een eensgezind antwoord te formuleren. Oud-EG-commissaris Vredeling stelt verderop in deze *ESB* dat gezamenlijk „Europees” beleid slechts van de grond kan komen indien externe druk noopt tot gemeenschappelijkheid; intern zullen de nationale belangen hoogtij blijven vieren. Maar door de zeer uiteenlopende nationale maatregelen tegen de Japanse handelsoverschotten wordt de interne verdeeldheid in de Gemeenschap nog groter gemaakt dan zij al is, omdat niet alleen extern, maar ook intern de concurrentieverhoudingen worden vervalst. Als het zelfs op handelspolitiek gebied in de Gemeenschap al niet meer lukt één lijn te trekken, op welk gebied zou dat dan wel moeten lukken?

Bovendien biedt het protectionistische antwoord op de Japanse uitdaging geen oplossing voor de werkelijke problemen. Politieke actie neemt de plaats in van bedrijfs-economische activiteit. Een protectionistische politiek mag misschien op korte termijn enig soelaas bieden, het is geen afdoende antwoord op het ontstaan van concurrentienadelen. Dat antwoord kan alleen zijn gelegen in het ontwikkelen van nieuwe markten of het heroveren van oude, waardoor het terreinverlies kan worden goedge maakt. De feitelijke ontwikkeling in dat verband in de EG stemt echter niet tot optimisme. Het aandeel van technologisch hoogwaardige producten in de export, waarvan de EG het in de toekomst zal moeten hebben, loopt in vergelijking met de VS en Japan terug. Bovendien beginnen zich reeds andere landen aan te dienen die de potentie in zich hebben binnen pakweg tien jaar uit te groeien tot nieuwe Japans. Een protectionistische politiek vertraagt slechts de reactie op deze ontwikkelingen in een tijd dat het juist op snel reageren aankomt. Op een markt die men eenmaal heeft verloren of gemist, zal het in de toekomst des te moeilijker zijn nog voet aan de grond te krijgen.

De protectionistische tendens in de EG kan slechts leiden tot interne verdeeldheid en economische achterstand. Daarbij heeft het protectionisme de neiging zich zelf te versterken. Naarmate de achterstand op de concurrentie verder toeneemt, zullen steeds hogere handelsbarrières moeten worden opgeworpen om werkgelegenheid en inkomsten te beschermen. De EG zal een ander antwoord moeten zoeken op de Japanse uitdaging. Vooral nog zijn er echter weinig aanwijzingen dat Europa de handschoen opneemt. Van een gemeenschappelijk gecoördineerd beleid op het gebied van research en ontwikkeling of van een gezamenlijke marktstrategie ten aanzien van de Japanse markt bij voorbeeld is geen sprake.

In het komende jaar wordt een verdere koersstijging van de yen en een flinke groei van de binnenlandse consumptie in Japan verwacht. Dat zou een tijdelijke „luwte” in de betrekkingen met Japan kunnen betekenen. Deze zal door de Europese industrie moeten worden benut om ondanks alle barrières die bij het betreden van de Japanse markt moeten worden overwonnen, de handelsbalans wat meer gelijk te trekken. Tevens is een gecoördineerde inspanning op technologisch gebied noodzakelijk. Van het welslagen daarvan hangt het af of de Europese Gemeenschap haar positie in de wereldeconomie zal kunnen behouden of dat zij zich over tien jaar tevreden moet stellen met een plaatsje op de tweede rang. Dat is de Europese uitdaging.

L. van der Geest